

לא אשה חוקית, לא יצאנית חוקפנית

נימפתמניה

מתי אמרת לאשתך בפעם האחרונה שאתה אוהב אותה? — בשאלה זו השיב פקיד אמריקאי בכיר השבוע, כאשר נשאל מה החידוש במיזכרההכנה הישראליאמריקאי על שיתוף-הפעולה האסטרטגי.

בכנסת, בשעה שהוגשו ההצעות להבעת איאמון לממשלה. הטענות שהושמעו היו שיטחיות, מישניות, ובמיקרה הגרוע גם צבועות ומתחסדות.

יש אמרים שגם דימוי זה אופטימי מדי. שהרי היציגנית היא אשה הגונה, הנוהגת ביושר. היא מוכרת שרות מסויים תמורת אנתן מסויים.

עם קום המדינה עמדו לפניו ארבע אפשרויות בזירה העולמית. הן סתרו זו את זו.

האם התעקש אריק שרון לחתום על "מיסמך היסטורי" זה מפני שיש בו חיזוק למעמדו כאישיות בינלאומית וכמועמד לתפקיד ראשהממשלה?

ואלה הן: 1. אוריינטציה אמריקאית: שילוב ישראל ב" מערך המדיני הביטחוני של ארצות-הברית, הודקקות

ש המבקשים לנהל את הוויכוח ברמה גבוהה יותר. 2. הם אמרים, חתמה ישראל על המיסמך הראשון בעולם המגדיר את ברית-המועצות רשמית כאויבת. אין איזכור כזה אף במימכני נאט"ו ובהסכמים של ארצות-הברית עם שיתופיה הנכונות ביותר.

כודאי זה מעניין להופיע בחברתה בפומבי. רבים מוצאים עניין בבחירת דימויים מסוג זה. זה פיקאנטי. זה מתאים לאווירה של ישראל, שבה כל החיים המדיניים ירדו מומן לרמה של רכילות פוליטית ואישית.

לעזרה המאסיווית בימי שלום ומילחמה, חסות תחת המיטריה הגרעינית שלה.

איזה עניין יש לנו בהכרזת מילחמה על ברית-המועצות? האין זה מעשה אנטי-ציוני מובהק, ההופך את יהודי ברית-המועצות בכלל, ואת הציונים שביניהם בפרט, לאויבים רשמיים של מולדתם הנוכחית?

הנציג העיקרי של גישה זו היה דויד בן-גוריון, וכימעט כל המפלגות הציוניות, ובכללן גם תנועות-החרות, תמכו בה.

אך גם בטענות מסוג זה אין להפריז. כמו מנחם בגין (שעירי-מולדתו, ברסט-ליטובסק, שייכת עתה לברית-המועצות) מייחסים גם הסובייטים חשיבות למלים, לאותיות, לנקודות ולפסיקות. אך שלא כמזהו, הם מייחסים ערך רב יותר למציאות.

הנציג הגישה הזאת היו ראשי מפ"ם (כאשר הכריזו יעקוב חזן כי ברית-המועצות היא לו "מולדת שניה").

ישראל למעשה בנתה אריק שרון צירפיה את ישראל למערך האמריקאי. הדבר נעשה עוד כראשית ימי המדינה, כאשר צה"ל היה עדיין מצויד בעיקרו כנשק שקיבלנו מברית-המועצות או כחסותה.

האוריינטציה הסובייטית: זו דמתה להפליא לאוריינטציה הקודמת, ורק זהותה של מעצמת-העל הש"תנתה.

מזה שלוש שנה אין לאיש ספק בכך שישראל היא גרורה אמריקאית, וכי במקרה של מילחמה אמריקאית-סובייטית היא עומדת כולה לרשות המערך האמריקאי.

האוריינטציה הניטרלית: זו גרסה שאל לה לישראל להסתבך בכלל בעימות בין מעצמות-העל. עליה להיות מעין "שווייץ של המזרח התיכון".

ישראל לא השתתפה במילחמות קוריאה וויאטנאם רק מפני שהלחץ האמריקאי בכיוון זה לא היה חזק. האמריקאים לא היו זקוקים או לישראל, אלא כקישוט, והדבר לא היה די חשוב להם כדי להפעיל לחץ מאסיווי.

האוריינטציה על העולם השלישי: תפיסה זו, שדגלתי בה עוד מלפני קום המדינה, יצאה מנקודת-מוצא שונה לגמרי.

הדבר לא התגשם, עד כה, מפני שהאינטרסים האמריקאים הם מגוונים, וברית גלויה עם ישראל עלולה להזיק להם בעולם הערבי. לעומת זאת קיים מזה שנים רבות שיתוף-פעולה אמין בין ארצות-הברית וישראל ברחבי אפריקה. ישראל פועלת שם כקבלן-מישנה אמריקאי. לא אריק שרון המציא את זה, אלא ראשי המדינה וההסתדרות בימי המערך.

לפיה, ישראל היא מדינה אסיאטית, לא שלוחה של אירופה, מיקומה הגיאוגרפי האינטרס הקיומי שלה משייך אותה לעולם הגדול של מדינות אסיה, אפריקה ואמריקה הלאסטינית, המדינות ש"אין להן" המנוצלות בימינו, נושאות המהפכה האנטי-קולוניאלית הגדולה של המאה

אם כן, מה משנה מיזכרההכנה הזה בפועל? מעט מאוד.

אם החליטו הסובייטים כי לא כדאי לבזוז טיל גרעיני על תליאביב או חיפה במיקרה של מילחמה גרעינית, הם לא שינו את דעתם מפני שאריק שרון חתם על נייר בבניין נידה בווינגטון, שלא בנוכחות העיתונאים וצלמי-הטלוויזיה, ואם מכון טיל סובייטי לעבר כיכר דיזנגוף, הוא משוחח כבר מזמן.

ה-20, מילחמת-השיחרור העברית נגד הקולוניאליזם היבריטי היתה, לפי תפיסה זו, חלק מן המהפכה האנטי-אימפריאליסטית הגדולה. אנטי-אימפריאליזם פירושו — אנטי-ישיב וייהאימפריאליזמים, האמריקאי והסובייטי כאחד. המרחב הערבי הוא חלק מן העולם השלישי. כדי להחזיק ולשגשג, על ישראל להשתלב במרחב הזה ולמלא תפקיד מרכזי בליכודו המדיני והכלכלי. הדבר יתכן רק אם תתייחס באהדה טיבעית לכל מילחמות-השיחרור של העולם השלישי. ההשתלבות במרחב וההשתלבות בעולם השלישי הן שתי שלוחות בהתליך אחד, והן כרוכות זו בזו.

זאת היתה הכריזה ב"1948, וזהו גם היכריזה כיום.

המדינה כחרה, כידוע, באפשרות הראשונה. דויד בן-גוריון היה אדריכל המדינה, והוא גם גם אדריכל התפיסה הגלובלית של ישראל החדשה.

למען האמת, קשה לדבר על "בחירה", אמנם, בניגוד לכל יורשיו, עד עצם היום הזה, ידע בן-גוריון את אשר הוא עושה. היתה לו פרספקטיבה היסטורית. אך הבחירה נעשתה כמעט מאליה, בלא הכרעה מודעת. עם-ישראל בוודאי לא היה שותף לה. או, כמו היום, הוא קיבל את מעשי ממשלתו בלי הרהור וערעור, בלי ויכוח. או היה עסוק במילחמה. כיום הוא עסוק בספורט ובבורסה.

בן-גוריון לא המציא את הגישה הזאת. היא היתה פשוט כנוף של התנועה הציונית מאז ימיה הראשונים-הראשונים.

עוד לפני קום התנועה, קבע הד"ר תיאודור הרצל כי מדינת-יהודים תהיה חלק מן החומה של אירופה מול הברבריות האסיאטית. אמריקה לא היתה אז עדיין מעצמה עולמית מוכרת. על המעמד הזה התחרו גרמניה הקיסרית והאימפריה הבריטית. הרצל חיזר על פיתוח שתייהן, כשם שחיזר על פיתוח הרוסי והסולטאן התורכי. כאשר השיב הקיסר את פאר ריקס, בשערי ירושלים, פנה אל בריטניה.

כאשר היתה בריטניה המעצמה מס' 1 של העולם המערבי, לא ערער כימעט אף ציוני אחד על דבקותם של התנועה הציונית והיישוב העברי במעצמה זו. שני היריבים הגדולים, חיים וייצמן וולאדימיר ז'בוטינסקי, היו תמימי-דעים בנקודה מכרעת זו.

במילחמת-העולם השניה עברה הככורה מי לונדון לושינגטון. יחד עימה עברה האוריינטציה שד התנועה הציונית.

ההגיון היה פשוט: הערבים הם האויב. מי שמתנגד לתנועה הלאומית הערבית, הוא יריד. מכיון שהתנועה הלאומית הערבית היתה חלק מן המהפכה האנטי-קולוניאלית של העולם השלישי, וזו איימה על זכויות-היתר של העולם הראשון, המערבי, הצטרפה ישראל אוטומטית למחנה האמריקאי.

חוקרי הנפש של העמים יטענו כי לא היתה כאן רק הכרעה מודעת, שמקורה בשיקולים מדיניים, כלכליים וצבאיים, אלא גם הכרעה נפשית בלתי-מודעת. היהודים האשכנזיים, ששלטו במדינה-ברוך, ראו בעצמם חלק מן העולם המערבי. בני-עדות-המזרח רצו להיות אשכנזים, ועל כן הפכו גם סופר-מערביים.

בן-גוריון אימץ לעצמו גישה זו. אחרי אינטרמצו קצר, שבו הצביע סטאלין בעד הקמת המדינה וסיפק לנו את רוביו, מיקלעו ומטושו (תוצרת צ'כוסלובקיה), חזרנו אל חיק המעצמה הגדולה, האמריקאית.

כיום שנתנה ישראל כעין בגן המערבי, וכך שורשיה אוחזים בארמון, "מיזכרההכנה" אינו אלא ענה נידף ברוח.

הרצה, ז'בוטינסקי ווייצמן יצרו את הגישה. בן-גוריון יישם אותה במציאות המדינה החדשה. כל יורשיו לא חידשו דבר. בגין הוא יורשו של בן-גוריון, ואריק שרון הוא היורש של הירוש.

משום-כך אין כל ויכוח של ממש בין בגין ושימעון פרס, בין אריק ובנין. איש מהם אינו מהפכן, אינו חדשן, אינו מערער על מוסכמות. כדי להיות כאלה, היו צריכים להיות הוגי-דעות. אך הם רק טכנאים פוליטיים.

משום כך נטוש כיום הויכוח כולו על עניינים טכניים. האם היה צורך בנייר זה? האם היו צריכים לחתום עליו, או לשנות את ניסוחו, או להשמיט ממנו שתי מילים, או להוסיף בה שלוש.

אפשר להתווכח על כך. בתנאי שברור דבר שזהו ויכוח עקר, על עניינים שד מהיכבך.

העובדה המכרעת היא שאנו מהווים עתה גרורה אמריקאית, עם מיסמך וכלי מיסמך (ויכול אריק שרון לטעון כי בהעדר מיסמך אנתנו מהווים גרורה נרצעת עוד יותר). בעזרתם של יהודי אמריקה אנתנו יכולים להשפיע על ווינגטון, אך הדבר אינו משנה את עובדת-היסוד. לא אמריקה היא גרורת ישראל. ישראל היא גרורת אמריקה.

כל עוד נמשיך בדרך זו, לא תיתכן עצמאות לאומית — לא עצמאות מדינית, לא עצמאות צבאית, לא עצמאות כלכלית. זה לא הוחלט ב"1981, זה הוחלט ב"1948. ואולי עוד קודם.

שום דבר "היסטורי" לא קרה השבוע. בסך הכל נוסף עוד דף, ולא חשוב, לרכבות העמודים הקודמים.

מאת אורי אבנרי